

F. t. beslutn. om styrkelse af forbrugerpolitikken m.v.

Beslutningsforslag nr. B 34. Fremsat den 23. april 1998 af Keld Albrechtsen (EL), Søren Kolstrup (EL) og Frank Aaen (EL)

Forslag til folketingsbeslutning

om styrkelse af forbrugerpolitikken, herunder oprettelse af Statens Forbrugerinformation

Folketinget pålægger regeringen at fremsætte de nødvendige lovforslag, som via følgende initiativer vil sikre en styrkelse af forbrugerpolitikken:

1. Omlægning af Statens Husholdningsråd til Statens Forbrugerinformation med egne laboratoriefaciliteter som grundlag for en styrket faglig vurdering af og information om produkter, herunder forbrugeroplysning om miljøspørgsmål vedrørende produkter. Statens Forbrugerinformation tilknyttes et bredt sammensat repræsentantskab og får endvidere til opgave at udvikle forbedrede, decentrale forbrugerinformationssystemer, herunder gennem udnyttelse af ny informationsteknologi i samarbejde med andre forbrugerbevægelser.
2. Styrkelse af Forbrugerrådet, herunder bladet »Tænk«, samt styrkelse af andre forbrugerinteresseorganisationer for at øge den forbrugerpolitiske modreklame mod den stigende kommercielle reklame, som produkter omgærdes af i dag.
3. Styrkelse af forbrugerombudsmandsinstitutionen, herunder en udvidelse af forbrugerombudsmandens arbejdsområde.
4. Styrkelse af forbrugerklagenævnet, herunder nedsættelse af bagatelgrænsen til 200 kr.
5. Finansieringen af denne øgede indsats skal ske gennem en andel af proventet fra en afgift på reklamer, herunder de elektroniske.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Udviklingen på forbrugerområdet peger i retning af, at der tillades stadig mere miljøsikrede, unødvendige og uønskede produkter på det danske marked. Dette sker i trit med, at styringen af markedet og produkterne til stadighed omlægges fra en national styring til at være styret af de regler, som opstilles af EU og verdenshandelsorganisationen WTO. Disse regler sigter på markedskræfternes frie spil som det endegyldige mål.

Den enkelte forbruger bliver i dag udsat for en stadig mere massiv reklamepåvirkning. Behovet for klar og forståelig modinformation, som foregår på forbrugers præmisser, vokser tilsvarende. Forbrugeroplysningen skal styrkes.

Denne udvikling kommer bl.a. til udtryk ved, at mens der i dagens Danmark bruges 20 mia. kroner årligt på kommercielle reklamer, bruger staten kun 55 mio. kr. på forbrugeroplysningsvirksomhed og forbrugerbeskyttelse.

Når det gælder produktion, markedsføring og forbrug, er forbrugeren - køberen - den svage part. En styrkelse af forbrugerpolitikken i Danmark handler derfor om, at forbrugeren bliver oplyst og beskyttet mod at begå dumheder og får en chance til at tænke sig om. Det handler endvidere også om et stigende behov blandt forbrugerne om at agere politisk i deres indkøb, herunder at kunne fravælge produkter og produktionsformer, som man ikke ønsker at støtte - og omvendt at støtte bestemte produkter og produktionsformer.

Denne løbende ændring efterlader et voldsomt behov for et øget modspil.

Eksempelvis bør reklamer for éngangsbleers mange velsignelser følges op med en modinformation, der viderebringer resultaterne fra uvildige test af produkterne, sammenlignende oplysninger om miljø- og prisforhold, som normalt ikke oplyses i reklamerne, samt information om andre løsninger end éngangsbleer, som ud fra en samfundsvurdering burde opprioriteres.

Reklamer for sprøjtegifte skal modsvares af information, som oplyser om, hvorledes giftstoffer helt kan undgås.

Gensplejsningen i fødevarer trumfes i disse år massivt igennem på det danske marked trods forbrugernes klare modvilje. Snart står vi over for det samme problem i forhold til hormonbehandlet kød og designerfødevarer. Her er der brug for massiv modinformation, som kan holde forbrugerne på omgangshøjde, så de får en reel valgmulighed for at gå uden om disse produkter.

Regeringen fremsatte i folketingsåret 1997-98 (1. samling) et lovforslag (L 173), som indeholdt en opprioritering af den generelle forbrugeroplysning. Imidlertid byggede regeringens udspil på, at styrkelsen skulle komme som følge af en omorganisering, hvori der indgik oprettelse af et Center for Forbrugerinformation.

Da centret ville blive oprettet på bekostning af en række eksisterende institutioner på området, og da centret ville blive tæt knyttet til myndigheder og ministerier, hvorved centrets uvildighed og politiske udmeldinger ville kunne drages i tvivl, indeholdt denne løsning ikke en reel styrkelse af forbrugerpolitikken - måske snarere tværtimod.

Det virkede endvidere ikke troværdigt, når regeringen foreslog at styrke forbrugerpolitikken uden samtidig at tilføre området større bevillinger.

Regeringens udspil kan dermed kort betegnes som et tilbud til forbrugerne om omklamring af forbrugernes interesseorganisation - Forbrugerrådet - i et ressourcefattigt Center for Forbrugeroplysning underlagt politisk kontrol i en situation, hvor behovet for uvildig modinformation og forbrugerpolitiske modspil aldrig har været større.

Regeringens forslag nåede kun til 1. behandling i 1. samling, men formodes genfremsat i næste samling. Enhedslisten ønsker med dette forslag at pege på en anden strategi og med en drøftelse heraf at påvirke regeringens endelige forslag.

Enhedslistens forslag sigter på at styrke de eksisterende organisationer og ved lov at sikre deres selv-

stændige status, så der ikke kan drages tvivl om uvildigheden, og om at forbrugerpolitikken foregår på forbrugernes præmisser.

Forbrugerstyrelsen skal fortsat være fælles sekretariat for Statens Husholdningsråd, Forbrugerombudsmanden og Forbrugerklagenævnet. Det skal endvidere ved lov slås fast, at Forbrugerstyrelsen fungerer uafhængigt af erhvervsministeren.

Forslaget har tidligere været fremsat i folketingsåret 1997-98 (1. samling) som B 116, Tillæg A s. 3662 og 3666. Forslaget nåede ikke til 1. behandling.

Bemærkninger til forslagens enkelte punkter

Ad 1

Forbrugeroplysningen sker i dag fra det statsfinansierede Statens Husholdningsråd. Rådet blev oprettet for mere end 50 år siden, da den daværende regering mente, at danske husmødre behøvede oplysning, råd og vejledning for at kunne drive deres husholdninger ordentligt.

Kernen i Husholdningsrådets oplysningsvirksomhed er uvildige og sammenlignelige produktundersøgelser og offentliggørelse heraf i rådets publikation "Råd og Resultater", som i dag har en kontaktflade, som rækker meget længere end den oprindelige mere snævre målgruppe, og som udgør et centralt element i uvildige produktundersøgelser.

Rådet gennemfører i dag en væsentlig del af sine undersøgelser som rekvirerede opgaver hos andre institutioner. Baggrunden herfor er bl.a., at gennemførte besparelser i perioden fra 1990 til 1992 betød en reduktion i laboratoriefaciliteterne.

Alt i alt betyder de nuværende begrænsede ressourcer, at produktundersøgelserne kun omfatter en meget begrænset del af de mange nye produkter og ændrede produkter, der kastes på markedet.

Tilsvarende er der for få ressourcer til at udvide informationsvirksomheden til at gøre ordentlig brug af ny informationsteknologi og til at decentralisere forbrugernes adgang til informationerne.

Der foreligger allerede gennemarbejdede planer for, hvorledes sådanne aktivitetsudvidelser kan gennemføres, men det forudsætter øgede bevillinger her til.

Med forslaget lægges der op til, at Statens Husholdningsråd underkastes en modernisering og en aktivitetsudvidelse og ændrer navn til Statens Forbrugerinformation, idet den nuværende tilknytning til Forbrugerstyrelsen dog opretholdes, så synergieffekten ved den fælles sekretariatsfunktion i Forbrugerstyrelsen for flere organer kan udnyttes fuldt ud. Samtidig un-

derstreges det, at forbrugerinformation er en statslig forpligtelse.

Det foreslås, at det omlagte Husholdningsråd styrkes med yderligere laboratoriefaciliteter som grundlag for en styrket faglig vurdering af og information om produkter, herunder en udvidelse af aktivitetsområdet til også at omfatte bl.a. ernæringsområdet.

Endvidere udvides oplysningsvirksomheden til ikke alene at omfatte uvildige sammenlignende undersøgelser, men også til at omfatte forbrugeroplysning om bl.a. miljøspørgsmål vedrørende produkter, således som det allerede er sket i en række tilfælde. Heri indgår således vurdering og information om, hvorledes forbrugerne kan vælge miljørigtige løsninger. Forbrugerundersøgelser har vist, at en meget stor del af befolkningen vil gøre noget for miljøet, når de optræder som forbrugere. Dette giver muligheder for forbrugeroplysning om miljø og forbrug, som betyder noget for en bæredygtig udvikling i Danmark. En præsentation af en sammenlignelig undersøgelse af vandsenge vil således skulle suppleres med informationer om, hvorledes vandsenge via deres elforbrug løbende belaster miljøet i modsætning til andre typer senge. Også andre spørgsmål, som forbrugerne tillægger værdi, herunder etiske, bør indgå i den bredere informationsaktivitet.

Bladet »Råd og Resultater« foreslås trykt i et væsentligt større oplag og distribueret til butikker og andre forbrugerrelevante steder - dog således, at abonnementstegning stadig kan foregå i forhold til forbrugere og andre, som gerne vil have det tilsendt direkte.

Institutionen får endvidere til opgave at udvikle og udbrede forbedrede, decentrale forbrugerinformationssystemer, herunder gennem udnyttelse af informationsteknologi, idet der sigtes på en koordineret indsats med andre forbrugerbevægelser. Der tænkes her ikke på en fælles database, men på udvikling af en fælles brugerflade med tværgående søgesystemer, som eksempelvis gøres tilgængelige for forbrugerne i indkøbssituationen, og således at forbrugerne på en enkel måde kan komme i kontakt med forskellige forbrugerbevægelser relevante oplysninger omkring et givet produkt, produktområde eller problemstilling.

En generel styrkelse af forbrugernes viden kræver dog bredt anlagte informationskampagner, samt at forbrugerspørgsmål indarbejdes med større styrke i f.eks. undervisningen i folkeskolen, og institutionen bør derfor også prioritere udarbejdelse af undervisningsmateriale til bl.a. dette formål.

Omlægningen til Statens Forbrugerinformation åbner endvidere mulighed for, at andre ministerier kan

benytte institutionen til videreformidling af forbruger-relevante informationer, f.eks. på fødevarerområdet, hvilket dog forudsætter en nærmere drøftelse heraf.

Det foreslås endelig, at den omlagte institution, Statens Forbrugerinformation, ledes af en bestyrelse byggede på det nuværende Forbrugerråd, og at der til institutionen knyttes et bredt sammensat forbrugerrepræsentantskab, som inddrages i institutionens drift og udvikling efter samme model, som kendes fra sektorforskningsinstitutioner.

Ad 2

I alle lande forsøger forbrugerne at varetage forbrugerinteresser ved at danne forbrugerorganisationer. I små lande er disse organisationer ressourcefattige græsrodsorganisationer. I store lande kan de skaffe sig ressourcer til at optræde som forbrugernes uomtvistelige repræsentant. Kun i Danmark - som er et lille land - har det offentlige givet statsstøtte til forbrugernes interesseorganisation. Det drejer sig om Forbrugerrådet, som gennem årtier har fået statslig støtte til at varetage forbrugerinteresser og arbejde for den politiske forbruger.

Bevillingerne har ikke været øremærkede, netop fordi Forbrugerrådet er en interesseorganisation, som Folketingets partier har ment det vigtigt at støtte uden at knytte betingelser til støtten.

Enhedslisten foreslår, at Forbrugerrådets aktiviteter, herunder udgivelsen af bladet "Tænk", styrkes gennem en øget statsstøtte som modvægt til den stigende reklamepåvirkning af forbrugerne og som følge af den øgede internationalisering af handels- og produktregler, som efterlader et større behov for forbrugerpolitisk modspil.

Heri ligger endvidere, at Forbrugerrådet tilføres ressourcer til at gennemføre forbrugerpolitiske undersøgelser f.eks. vedrørende produktionsformer, indkøbssituationen, finansielle spørgsmål, mærkninger og overordnede udviklingstendenser.

Bladet "Tænk" vil således være det blad, hvor sådanne undersøgelser præsenteres som et forbrugerpolitisk supplement til produktundersøgelserne i Statens Forbrugerinformation, og vil endvidere være det blad, hvor udvalgte testresultater af produkter præsenteres i en forbrugerpolitisk indpakning.

På trods af de hidtidige bevillinger til Forbrugerrådet er der i 1990'erne dannet nye forbrugerinteresseorganisationer i Danmark, som betyder noget for den politiske forbruger, f.eks. Grønne Familier og Aktive Forbrugere. Sådanne interesseorganisationer bør via tilsvarende økonomisk støtte sikres overlevelse over

græsrodsniveau. Dette kan ske ved, at de får repræsentationsret i Forbrugerrådets og Statens Forbrugerinformations repræsentantskaber, at de får uhindret adgang til Forbrugerinformationens og Forbrugerrådets undersøgelser, og at de bevilges de nødvendige midler til at udøve deres virksomhed.

Derfor indgår det i Enhedslistens forslag, at der ydes en øget støtte til andre forbrugerorganisationer end Forbrugerrådet, mod at disse indgår i et samarbejde for at sikre en fælles informationsflade, hvad angår adgang via Internet og lignende. Der ligger dog ikke heri, at der skal ske en fælles vurdering og behandling af de enkelte organisationers oplysninger, hvad angår indhold og karakter.

Ad 3

Forbrugerombudsmandens virke er i dag koncentreret om 3 områder: påvirkning af de erhvervsdrivende, orientering af offentligheden og en forebyggende indsats.

Institutionen er i dag afhængig af en begrænset sekretariatsbistand fra Forbrugerstyrelsen. Det er Enhedslistens opfattelse, at denne samhörighed mellem Forbrugerombudsmanden og Forbrugerstyrelsens sekretariat har fungeret godt, de givne ressourcer taget i betragtning, og det foreslås, at sekretariatsbistanden via Forbrugerstyrelsen øges, idet dette sker ved tilførsel af yderligere hertil øremærkede ressourcer til Forbrugerstyrelsen. Dette omfatter såvel den faglige bistand med hensyn til f.eks. at tage flere sager op samt informationsaktiviteten, herunder Internet-formidlingen.

Endvidere skal Forbrugerombudsmandens tilsynsgaver styrkes ressourcemæssigt.

Årsværksforbruget til forbrugerombudsmandsinstitutionen er gennem de seneste 10 år halveret og udgør i dag ca. 13 årsværk. Enhedslisten foreslår, at dette tal fordobles til det oprindelige antal.

Et væsentligt element i Forbrugerombudsmandens virke er at forhandle bindende retningslinjer med relevante erhvervsorganisationer. Forbrugerombudsmandens muligheder for at påbyde erhvervsorganisationer at indgå i forhandlinger om retningslinjer for branchen skal øges i de tilfælde, hvor erhvervsorganisationerne ikke frivilligt er indstillet herpå.

Forbrugerombudsmandens muligheder for at udstede påbud skal styrkes, f.eks. ved at lempe betingelserne for at kunne give foreløbige påbud i de tilfælde, hvor en domfældelse ikke kan afventes.

Forbrugerombudsmanden skal have mulighed for at begære, at et påbud eller indgreb skal have opsættende

virkning i forbindelse med en sags indbringelse for domstolene.

Forbrugerombudsmandens mulighed for at rejse sager på egen hånd skal øges.

Gennem tilførsel af yderligere ressourcer foreslås Forbrugerombudsmandens arbejdsområde udvidet til også at varetage borgernes interesse i forhold til myndigheder, som svigter deres pligter i forhold til borgerne, idet der her især tænkes på svigtende miljøtilsyn og manglende sikring af borgerne i forhold til miljøsager.

En sådan styrkelse af forbrugerombudsmandsfunktionen i forbindelse med miljøsager - evt. i form af en egentlig miljøombudsmandsfunktion - vil skulle tage sig af henvendelser fra borgere, som mener, at gældende miljøregler overtrædes, og hvor myndighederne ikke skrider ind.

Baggrunden for forslaget om en sådan udvidelse er de mange konfliktsager på miljøområdet, hvor forbrugerombudsmandsinstitutionen i dag først kan gå ind i sagerne, når alle administrative klageinstanser er udnyttet. I miljøsager betyder dette, at en klage over et svigtende kommunalt miljøtilsyn først skal ankes til amtet og herfra videre til Miljøstyrelsen. Der kan således gå mange år, før en miljøsag vil ende på Forbrugerombudsmandens bord. Etablering af en miljøombudsmand med beføjelser til at kunne bistå borgerne meget tidligere i processen vil i sig selv kunne forventes at udløse en voldsom opstramning af de kommunale miljøtilsyn i modsætning til i dag, hvor en trussel om at klage videre til amtet i praksis ikke har de store konsekvenser.

Ad 4

Bagatelgrænsen for, hvornår Forbrugerklagenævnet skal behandle en klage, skal føres tilbage fra det

nuværende niveau på 500 kr. til 200 kr., og ordningen skal udvides til at omfatte flere forbrugsvarer end i dag.

Forbrugerklagenævnet har fået tilført øgede ressourcer, men såfremt ovenstående medfører behov for yderligere ressourcer for at sikre en effektiv og hurtig sagsbehandlingstid af forbrugerklager, bør disse ressourcer tilføres.

Informationen omkring forbrugernes mulighed for at benytte Forbrugerklagenævnet skal øges, og forbrugernes mulighed for retshjælp/fri proces til at føre sager om forbruger spørgsmål skal udvides.

Ad 5

Erhvervslivets reklamebudget i Danmark er på omkring 20 mia. kr. årligt.

Skal der etableres en reel modinformation heroverfor, kræver det meget store ressourcer, da især modinformation i elektroniske medier er kostbare. Sigtet er, at erhvervslivets kommercielle reklameblokke følges op med objektiv forbrugerinformation om de samme varegrupper. Efter reklamen om bleers fremragende sugeevne over for blå vand, skal således vises resultatet af en forbrugertest af bleer med tilhørende yderligere relevante oplysninger.

Ud fra princippet »forureneren betaler« foreslås derfor indført en reklameafgift, som dels finansierer den generelle styrkelse af det organisatoriske apparat bag en styrket forbrugerbeskyttelse, dels finansierer etablering af en væsentligt styrket forbrugerinformation, herunder trykte medier, forbrugerudsendelser i tv og anvendelse af informationsteknologi, herunder Internet.

Skriftlig fremsættelse

Keld Albrechtsen (EL):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om styrkelse af forbrugerpolitikken, herunder oprettelse af Statens Forbrugerorganisation.

(Beslutningsforslag nr. B 34).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.